

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

DR. DANILO MAJARON.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“

1907.

VSEBINA.

1. <i>Ž. Kavčnik</i> : O agrarnim i nasljednopravnim odnošajima u Primorju i njihovej pravnoj uredbi	193
2. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo.	
a) Izgubitelj pri prepovedani igri ne more izgubička terjati nazaj	206
b) Ali je prizivno sodišče upravičeno ne upoštevati ugotovitev prvega sodnika, če ne ponovi dotičnih dokazov (§ 498 c. pr. r.)?	212
Kazensko pravo.	
K uporabi §-a 187 kaz. zak.	214
3. Za ravnopravnost slovenščine pri koroških sodiščih	218
4. Razne vesti	222

Slovenski Pravnik.

Leto XXIII.

V Ljubljani, 15. julija 1907.

Štev. 7.

O agrarnim i nasljednopravnim odnošajima u Primorju i njihovoj pravnoj uredbi.

Svrha je ovih redaka, da potakne pravnike i narodne gospodare na pobliže proučavanje agrarnih pitanja našeg prirodnim divotama toli bogato obdarenog Primorja, koje takodjer obiluje i raznovrsnim običajima pučanstva, ali koje na žalost nije uvijek onim marom njegovano, kako bi to u potpunoj mjeri i zaslužilo. Ako postignemo ovu svrhu te ako prodru u šire slojeve odnošaji o zemljišnom posjedu i dotično pučko pravo, ta stvaralačka snaga gospodarstvenih oblića, onda smo si našli i put, kojim moramo udariti, da nešto doprinesemo. —

U drugom dijelu kušat ću, da predočim takodjer stanovište, što sam ga u tom pogledu zauzeo na temelju svoga promatranja.

I.

Promatramo li pobliže gospodarstveni i pravni život pučanstva, naidjemo u obim smjerovima na veće ili manje razlike. Taj nesklad na gospodarstvenom i pravnom polju pučanstva valja u prvom redu tražiti u raznovrsnim oblicima nasljednoga prava, što postoje u pučkom pravu; ali s druge strane taj nesklad stoji takodjer u savezu sa narodnošću i sa naravi tla. — Ako promatramo stvar s ovih gledišta, doći ćemo do ovog rezultata:

U sjevernom dijelu Primorja, u okružju goričkoga sudišta i u onim kotarima trščanskoga sudišta, što graniče sa Kranjskom,

redak = vrsta; — *potakne, potaknuti* = izpodbuditi; — *pučanstvo* = ljudstvo, stanovništvo; — *mar* = marljivost; — *postignuti* = doseći; — *stvaralački* = vstvarjajoči; — *podmiriti* = odpraviti (nagraditi); — *nasljedno pravo* = dedovinsko pravo; — *tražiti* = iskati.

vlada pravno načelo, po kojem samo jedan baštinik nastupa ostavinu te podmiri ostale novčanom svotom. Naprotiv u južnom dijelu goričkoga sudišta vlada pravni običaj, da baštinci bivaju imenovani na jednake dijelove, koje međusobno razdijele u naravi. — Teritorijalna granica sjedinjuje se sa jezikovnom, tako da prvo pravno načelo prestaje već na prelazu iz slovenskog kraja u talijansku Furlaniju, gdje počima drugo od pomenutih načela.

Jasan dokaz za to pruža nam občina Ločinj, koja se nalazi na medji. Dok se slovensko pučanstvo iz okolice te občine drži načela, da jedan baštinik nastupa ostavinu, imenuje talijansko pučanstvo u mjestu Ločinj sinove nasljednicima na jednake dijelove, a kćeri bivaju podmirene glede svog dužnog dijela u novcu ili u naravi.

U Istri pako postoji svuda i bez razlike narodnosti samo potonja od navedenih nasljednih forma. Po tomu dakle nalazimo u malenom Primorju obje vrsti nasljednoga prava poznate iz narodnoga gospodarstva, naime njemačku, ili kako Lujo Brentano u svojem spisu »Das droit d' ainesse unter der Restauration und seitdem«¹⁾ dokazuje — normandijsku ali od njemačkih zemlja recipiranu inštituciju, prema kojoj samo jedan baštinik nastupa ostavinu — Übernahme durch eine Hand (po Luju Brentano »Übernahme nach französischer Art«) — i rimsku inštituciju, po kojoj više baštinka preuzimlje ostavinu te ju međusobno razdijele u naravi.

Prva od nasljednih forma, što postoji takodjer u alpskim zemljama, ima tu prednost, što nasljedni posjed biva uzčuvan cijelim pokoljenjima, jer prelazi skoro kao jedan fideikomis od jednoga na drugoga, dok se ostali članovi obitelji posvećuju drugim zaradama. —

Druga forma naprotiv doimlje se ugodno čovjeka, jer nosi u sebi idealno obilježje obiteljske skupine. — Ako pak nema

¹⁾ Erbrechtspolitik, Stuttgart 1899.

baštinik = dedič; — *ostavina* = dedščina; — *podmiriti* = odpraviti (nagraditi); — *pružati* = podajati; — *medja* = meja; — *dužni dijel* = dolžni delež; — *potonji* = posljednji; — *naime* = namreč; — *zarada* = pridobivanje; — *obilježje* = poteza.

toga obilježja, ta forma ni malo ne privlačuje, dapače nas odvrća svojom neprekidnom diobom u naravi. Dioba u naravi biva naime provedena bezizimno čim prestane zajedničko življenje baštinka. Ova pojava je osebina ovog nasljednopravnog oblika. Prigodom razdruženja obitelji nikad ne bivaju oni, koji imaju pravo na baštinu, podmireni gotovim novcem, nego si sva zemljišta međusobno porazdiže u naravi. Radi toga se i nazivlje taj oblik nasljednog prava jednostavno »dioba u naravi«.

Dakle slika, što nam se pruža u predjelima Primorja, gdje taj nasljednopravni oblik postoji, je slijedeća:

Redovito ostanu članovi obitelji nakon smrti svog poglavice dotle u zajednici, dok se ne pojavi kakav uzrok dijeljenju, a to su obično prepirke. — Više puta se razdjeli baština odmah iza njegove smrti; a često se dapače dogodi, da to poglavica obitelji već u oporuci naredi. Redovita je pak slika, kako bi već napomenuto, da se nastavi zajednica. — Čini se, da je taj običaj duboko uvriježen u narodu, jer se u većini slučajeva poglavica obitelji u svojoj oporuci zaprijeti, da će izbaštiniti onoga, koji bi htio provesti diobu.

Ako pak dodje do diobe, ova se ne sprovadja posvuda jednako. U Furlaniji se izvadja u pojedine čitave čestice ili u skupine istih, takozvane »lotti«, tako da svaki dionik dobije odredjeni broj cijelih čestica. — U Istri je to drugojačije. Tu biva dioba skroz i skroz provedena, t. j. svaka pojedina čestica razdjeli se na toliko dijelova, koliko ima dionika. — Oporučnim diobama se često jednome baštiniku dodijeli pojedine redove vinove loze ili maslinke, dok se zemljište, na kojem iste rastu, dodijeli opet drugom baštiniku; a naređuje se takodjer dioba zgrada za stanovanje i za gospodarstvo. Jasno je, da taj način dovodi do najsitnijeg raskomadanja zemljišta i da se time zemljišničke prilike sasvim poremete. —

dioba = delitev; — *osebina* = posebnost; — *bezizimno* = brezizjemno; — *prestati* = nehati; — *nakon* = po; — *poglavica* = poglavar; — *već* = že; — *zajednica* = vkupnost; — *nastaviti* = nadaljevati; — *dioba* = delitev; — *čitav* = cel; — *čestica* = parcela; — *dionik* = vdeleženec; — *maslinka* = oljka; — *zgrada* = poslopje; — *najsitnije raskomadanje* = najmalenkostnije razkosanje; — *red* = vrsta; — *loza* = trta; — *poremete (poremesti)* = zmede (zmesti); — *izbaštiniti* = razdeniti (enterben).

Tu razliku diobe u Furlaniji s jedne strane te u Istri s druge strane svadjam na razliku naravi tla. U Furlanije je zemlja više jednolična, svuda jednako plodna ravnica, te je s toga ovdje takodjer moguća dioba u veće skupine. — Drugačije je pak u Istri, pošto je tamo tlo ponajvećma humovito, sa kršovitim naslagama, te se kod jedne te iste vrsti obradivanja opaža različna plodovitost prema visini i pravcu položaja tla. Radi toga je razumljivo, da svako pri diobi želi, da dobije po koji bolji komadić vinograda, polja ili šume.

Načelo naravne diobe ne prestaje na državnoj medji. Na zapad ono se proteže dolje u Italiju, a na jugoistoku siže u Hrvatsku. Na Sušaku, u Bakru i u Delnicama prilike su jednake. Mimogred samo ću spomenuti, da je ondje stanje gruntovnih knjiga još žalostnije, pošto ne postoji zakon, što bi doveo u sklad gruntovnicu sa katastrom. —

Toliko u pogledu vanjskih pojava obadvijuh spomenutih nasljednopravnih oblika. —

Tražimo li unutarnji razlog, začetak njihov, onda se moramo osvrnuti na njihovu historičnu formaciju. —

Poznato je, da su u južnim krajevima postojale zadruge (kućne zajednice) i da još i dan danas u velikom broju postoje. U Kranjskoj, Koruškoj i Štajerskoj su zadruge u 17. vjeku pod utjecajem njemačkog prava izginule.¹⁾ Poznato je, da se je u ovim krajevima poprimilo njemačko-pravni inštitut sakupljanja u jednoj osobi. — Etnografske su pak prilike Kranjske sasvim jednake onima na sjeveru Gorice i onima na tršćanskom teritoriju, što graniči sa Kranjskom. Po tomu se može sa stalnošću zaključiti, da se ova promjena i ovdje dogodila u isto doba, te se tako može tumačiti i ovdje običajni nastup samo jednog baštinka.

Ni u Istri, ni u Furlaniji ne postoje više zadruge (kućne zajednice). Kada su nestale, to nisam mogao ustanoviti na temelju književnih podataka, što sam ih imao na raspolaganje. —

¹⁾ Krauss »Sitte und Brauch der Südslaven« Beč, 1885.

ovdje = tukaj; — *humovito* = holmovit (hügelig); — *kršovita naslaga* = kraška formacija; — *obradjivanje* = obdelovanje; — *prema* = po; — *visini* = višini; — *pravcu* = smeri; — *položaja* = lege; — *utjecaj* = vpliv; — *sakupljanje* = združenje; — *svadjati* = izvajati.

Po svoj prilici se to dogodilo u kasnije doba. To zaključujem iz činjenice, što su postajale u susjednim zemljama Hrvatske pred kratko vrijeme. (Tako sam na pr. našao u gruntovnoj knjizi u Delnicama više izbrisanih uknjižba zadruga [kućne zajednice].) Stalno je pak samo to, da se njemačke pravne običaje u ovim zemljama nije prisvojilo.¹⁾ Da možemo pak doći do daljnjih zaključaka, moramo najprije da se upoznamo sa inštitutom zadruga (kućne zajednice).

Sveučilišni profesor V. Bogišić (kasniji sastavljač crnogorskog građanskog zakonika) priredio je okolo godine 1870 obćenitu zbirku pravnih običaja u južnih Slavena. — Odnosne upitne arke, što su sadržavali 352 pitanja, raspisao je na velik broj osoba svih predjela južnih zemalja, što su ga mogle u stvari uputiti. Iz prispjelih odgovora složio je kompilaciju običajnog prava pod naslovom »Zbornik sadašnjih pravnih običaja u južnih Slavena« = »Collectio consuetudinum iuris apud Slavos meridionales etiamnum vigentium«, Zagreb 1874. U ovoj kompilaciji je potanje prikazana bitnost zadruga (kućnih zajednica), kako se još i danas pojavljuju u raznim predjelima, te je to najbolje i najpouzdanije vrelo zadružnog prava.

Temeljni principi ovog prava bili bi po Zborniku ovi:

Nepokretno imanje sa pripadnosti spada u vlasništvo zadruga te ga se ne može baštiniti. Ovo se imanje zove »kućno blago«. Na čelu zadruga stoji kućni poglavica (domaćin), koji biva obično izabran, a u njevojim predjelima je on uvijek najstariji muški član zadruga. Ovaj upravlja imanjem, dijeli posao, prodaje i kupuje pokretnine i polaže svake godine račun uprave. O kupnji i prodaji nepokretnog imanja kao što i opterećenju istoga odlučuju uvijek svi članovi zajednice (obično sa većinom glasova). Kućno gospodarstvo vodi žena domaćina »domaćica«.

¹⁾ U Vinodolu — to je ona plodona dolina, što se proteže medj Cirkvenicom i Bakrom — postoji zbilja primogenitura. Nego se ista temelji na specijalnom »Vinodolskom zakonu« iz 12. stoljeća. Ovo su mi rastumačili kolege iz Bakra. —

upitne arake = vprašalne pole; — *predjel* = kraj; — *potanje* = natančno; — *najpouzdanije* = najzanesljivije; — *vrelo* = vir; — *pripadnost* = pritiklina; — *baštiniti* = dedovati; — *obično* = običajno; — *izabrati* = izvoliti; — *pokretnine* = premičnine; — *opterećenje* = obremenjenje.

Pojedini članovi mogu steći i posjedovati posebnog imetka, koji se zove »osobina« ili »prčija«. Članovi mogu izaći iz zadruga, a radi važnih razloga mogu biti i izključeni. — Oni se onda odijele i dobiju obično svoj dio u naravi, a kadgod i u novcu. — Zadruga može se razriješiti redovito zaključkom većine, te onda dodje do razdiobe. Žene mogu dobivati najviše nekoliko pokretnina, no redovito ne dobiju ništa, ali se za to mogu priključiti jednomu ili drugomu od zadrugara. Razdioba se provadja uvijek u naravi. Ne spominje se nijednog slučaja razdiobe u novcu. — Ako sad prisposobimo onaj pravni sadržaj zadruga sa gorepomenutim pravnim običajima, to upada odmah u oči njihova sličnost, jer u obadvjema vlada skupni život u obitelji. — No pošto po našem pravu zadruga ne može da bude pravni subjekt, posiže se za pravnim inštitutom zajednice vlastništva, da se uzdrži zajednica u obitelji. Radi toga se imenuje nasljednike na jednake dijelove. Podredjenost ženskoga spola u zadrugi izražuje se u našim pravnim običajima u ograničenju na nuždni dio. — Ali sasvim jednaka je dioba u obadvjema slučajeva. Ondje kod razriješenja zadruga, ovdje kod ukinuća zajednice provadja se dioba u naravi te se nikada ne podmiruje u novcu.

Na temelju ovih pretpostavka mogu iz zadružnog prava zaključiti: Pravni običaj, da se imenuje baštinicima mužki potomci na jednake dijelove i da se provede dioba u naravi ostatak je bivših kućnih zajednica. To vrijedi ne samo za Istru već i za Furlaniju, jer su zadruga obstajale i kod Talijana, te dapače postoje i dan danas u južnom Tirolu¹⁾ i u Lombardiji između Mincia i Tičina.²⁾

¹⁾ Lujo Brentano: *Anerbenrecht und Grundeigentum* 1895 Str. 56. Ja dvojim, da one ovdje postoje kao pravni subjekt, barem ona dva slučaja kućne zajednice od Brentana u njegovoj raspravi »droit d' ainesse seit der Restauration« u »Erbrechtspolitik« Str. 144 kao nadopunjak njegovog pod opazkom ¹⁾ navedenog djela imaju jedino obiteljsko-pravni ali nikakav imovinsko-pravni značaj.

²⁾ Juraj Cohn: »Gemeinderschaft und Hausgenossenschaft« u »Zeitschrift für vergleichende Rechtswissenschaft« Stuttgart 1899 dio 13 str. 68.

steći = pridobiti; — *jer* = ker; — *zajednica vlastništva* = solastništvo (skupnost lastnine); — *ograničenje* = omejitev; — *nuždni dio* = nujni delež; — *sasvim* = povsem; — *ukinuće zajednice* = nehanje vkupnosti.

Još nešto imao bi spomenuti: Između različitih uzroka razriješenja zajednice u pojedinim krajevima ne nalazi se u zborniku nigdje, da bi smrt poglavice (domaćina) ili jednog člana bila povodom razriješenja. Time, što smrću ne dodje do razriješenja, tumačim si današnji običaj, ili bolje rekuć težnju, da se nastavi zajednica i nakon smrti zajedničkog poglavice.

II.

Sad je jasno, da su prilike normalne u goričkim i djelomično tršćanskim predjelima, što ih obitavaju Slovenci, te da ovdje nije potrebna nikakova pomoć, već su dostatni postojeći zakoni i propisi i dosadašnja njihova uporaba.

Drugčije stoji stvar u području nasljednopravne forme diobe u naravi. Tu se približujemo opasnom razvitku zemljišnih odnošaja i njihovom posvemašnjem, gospodarstveno pogibeljnom razkomadanju. Najprije bi htio pokušati, da prikazem, dokle možemo doći sa »lex lata«, a po tom da dodam, za čim bi se imalo težiti sa »de lege ferenda«.

1. Lex lata.

Ovdje bi htio započeti zgodnim riječima dra. Emila Otta ¹⁾: »Die freiwillige Gerichtsbarkeit ist ein Symptom fortgeschrittener Auffassung der Aufgaben der Gerichtsbarkeit als allseitiger Gewährleistung des Rechtsschutzes, nicht durch Richterspruch allein, auch mittels Rechtsfürsorge«.

Poznato je, koliko važnosti daje naša sudbena uprava pravnoj uredbi. Velik broj naredaba i odpisa bavi se njom. Kroz sve te naredbe i odpise provejava kao crvena nit aksiom: treba svestrano, temeljito i trajno doskočiti gospodarstvenom i obiteljskopravnom neredu, što ga prouzročuje smrt kućnog poglavice. — Bilo bi suvišno navesti sve te pojedine naredbe, tim više, što so svakemu poznate.

Ako se postavimo na stanovište pravne uredbe, stvorene putom naših pozitivnih zakona i naredaba sudbene uprave, onda

¹⁾ »Rechtsfürsorgeverfahren« Str. 2. —

nastaviti = nadaljevati; — *nakon* = po (nach); — *obitavaju*, *obitavati* = stanovati; — *odpisa* = razpis (Erlass); — *doskočiti* = odpomoći.

ćemo moći svestrano i uspješno razviti našu djelatnost. No glavno je pri tome, da bude sudac točno poznao gospodarstvene odnošaje i pučko pravo u svojem kotaru, a osobito pojedini slučaj. Jer izdašno uređenje je samo onda moguće, kada se ne ogriješi o obćenite nazore puka, a ni o posebne zahtjeve u pojedinom slučaju.

S ovog gledišta ćemo govoriti o tipičnim prilikama kod nasljedstva:

Umrije domaćin (kućni poglavica) bilo ab intestato, bilo oporukom, u kojoj imenuje baštinicima na jednake dijelove muške potomke, a njegova je obitelj živila u zajednici. Tu se najprije nameće pitanje, da li se ima razdijeliti imanje, što je do sada bilo sakupljeno u jednoj osobi, i da li se obitelj ima razriješiti. Ja držim, da se na to pitanje može odgovoriti samo prema pojedinom slučaju. Ako u dotičnom kraju postoji narodni običaj, da rođaci (osobito njezina braća) žive skupno u obitelji, te nitko ne želi, da razriješiti zajednicu, onda se uredno ne bi smjelo u to dirati. Jer u mnogim je krajevima ova obiteljska zajednica prava gospodarstvena potreba; a osobito se sustav kolonata na njoj osniva. Kolonat treba koncentracije mnogih radnih sila, a to je samo moguće osnivanjem velikih obitelji. Tamo, gdje kolonat ne postoji, zahtjevaju drugi razlozi zajednicu obitelji. Istina je doduše, da skupno zemljište ne pruža svim članovima obitelji dovoljno hrane, ali zato se suvišne sile daju na drugu zaslužbu, kao n. pr. na zanat i nadnicu. Jedno ipak imaju svi, ako ustanu u zajednici, naime krov, što ih štiti i prima u svako doba.

Takve su zajednice važne i po odgoj. Stalno je, da su djeca u većim obiteljima bolje zaklonjena i lakše ih se nadzire, nego da žive kod svojih roditelja, koji su radi zaslužbe možda cio dan izvan kuće. Ja držim, da se baš u prvom redu mora zahvaliti toj okolnosti, da je mladež na selu rijedko kada zapuštena.

I sa gledišta zemljišničke knjige nije zajednica na odmet. Ako se nastavi zajednica, morali bi pojedini nasljednici biti

rođaci = sorodniki; — *zanat* = rokodelstvo; — *nadnica* = dnina; *po* = za; — *zakloniti* = čuvati; — *zapušten* = zanemarjen; — *nije na odmet* = ni zametavati; — *uredno* = uradno; — *doduše* = sicer; — *krov* = streha.

upisani kao suvlastnici idealnih dijelova. U Istri nijesu prouzročili zbrku u zemljišnim knjigama odnošaji suvlastništva, već su tomu krivi parceliranje i spoj nebrojenih tjelesa u jedan uložak. —

Iz dosad spomenutoga bih zaključio, da se ne smije nastojati, da potomci iza smrti kućnog poglavice dodju do materijalne diobe i do razriješenja obiteljske zajednice, ako to oni sami ne žele i kad je zajednica sa gospodarstvenog i obiteljsko-pravnog gledišta od koristi. —

Nastavi li se zajednica, tad bi se imali svi dotični odnošaji potanje urediti. Trebalo bi nastojati, da se dodje do sporazuma, tko će postati kućni gazda, kako će se voditi gospodarstvo, kako će se dijeliti prihode, urediti pravo užitka udovice, tko se ima imenovati štitnikom i kako se ima voditi odgoj, te napose, kako se ima u zajednici da razlikuje i osjegura imanje malodobnih (n. pr. osjeguranje proti vatri.).

Takva pitanja uglava ne bi bila po mojem mnijenju u opreci sa ustanovama §§ 165—170 izv. p. p.) a koristila bi svim dionicima. Uvjeren sam, da kod tako uređenih prilika ne bi svaka malena razmirica dala povoda razdruženju i diobi, kako to do sada biva. Kad bi se pak moralo doći do suca, onda bi ovaj postupujući po §-u 433 gr. p. na temelju uglave mogao lako stranke umiriti.

Ako se pak sudac uvjeri, da zajednici nema više obstanka, ili ako su se baštinici već porazdijelili, tad bi se imalo nastojati na svaki način, da se čim prije ovrši dioba. U tom pogledu postoje dovoljne ustanove, te je za to suvišno pobliže o tom pretresati. Treba samo iztaknuti, da se dioba ima dovršiti prije dosudjenja, da se uzmogne postići pogodnosti pristojbina.

2. Lex ferenda.

Tu bi prije svega htio naglasiti, da držim shodnim, dapače nuždnim, da se u tom pogledu lege ferenda priskoči u pomoć.

zbrka = zmedenost; — *štitnik* = varuh; — *opreka* = nasprotje; *ustanova* = določba; — *dionicima* (dionik) = vdeležencem; — *do suca* (sudac) = do sodnika; — *uglava* = sporazum, dogovor; — *iztaknuti* = poudariti; — *dosudjenje* = prisojilo; — *postići* = doseći; — *dapače* = celo; — *nužno* = nužno.

Kao što su u Tirolskoj i Koruškoj agrarne i nasljednopravne prilike uredjene posebnim zakonima, to se isto tako mora učiniti u Primorju, a osobito u Istri.

Da nadjemo put, kojim bi morali udariti, moramo opet segnuti u kućne zadruge. Svakako mi nije ni na kraj pameti, da time želim uzpostaviti kućne zadruge, jer već zamrle gospodarstvene ustanove ne daju se više uzkrisiti, a osim toga pravni sistem kućnih zadruga nikako ne pristaje u okvirni zakon od 1. aprila 1889 br. 52 D. Z. L. Nu, kao što su kućne zadruge u nekim zemljama, u kojim još postoje, kao n. pr. u Srbiji, Hrvatskoj i Crnoj gori, zakonom uredjene, to će sigurno i njezini ostatci, što se još nalaze u našim zemljama, moći podati dovoljno gradiva, da se uzmogne stvoriti kaki agrarni zakon.

Prije svega želim u kratko napomenuti neke obćenite primjetbe glede kućnih zadruga, a onda predočiti povijest kodificiranja u susjednoj Hrvatskoj.

O postanku kućnih zadruga književnost nije ni malo složna. Peisker¹⁾ trdi, da se začetak srbske kućne zadruge ima tražiti u bizantskom poreznom sistemu bini ac terni viri²⁾ te u kašnjem porezu na dim, dok su ostali pisci s tim u opreci, te navadjaju da se uzrokom kućne zadruge ima smatrati težnja za obiteljskim životom, koja je prirodjena južnim Slavenima. Dr. Strohal³⁾ napokon misli, da zadruge u gradjanskoj Hrvatskoj potiču iz pritiska, što ga proizvodjahu lenska gospoda, dok zadruge u bivšoj vojničkoj krajini nastase iz naravi vojnog lena.

Razna su mnijenja o vrijednosti zadruga u narodnoprivrednom pogledu. Peisker l. c. ih zabacuje kao preživjele te ih smatra zastarjelim gledom na sadašnje uredjenje države. Odlučni njihovi

¹⁾ »Die serbische zadruge« u »Zeitschrift für Social- u. Wirtschafts-geschichte« VII Sv. 1903.

²⁾ Slično takozvani Hoffuss u Bavarskoj; vidi Lujo Brentano »Zur Geschichte des bäuerlichen Erbrechtes in Altbaiern.« Erbrechtspolitik str. 417 i. t. d.

³⁾ Mjesečnik, svezak 10—12 ex 1903, te sv. 6—12 ex 1904.

uzkrisiti = oživiti; — *osim* = razen; — *ostatci* = ostanki; — *primjetbe* = opazke; — *porezni (porez)* = davčni; — *lenska gospoda* = Lehenherrschaft; — *gledom* = z ozirom.

zagovaratelji su Adalbert Schek¹⁾ i Dr. Ernest Miler.²⁾ Prvi trdi: »Zadruge podižu blagostanje, čine suvišnim javne dobrotvorne zavode, uzdržavaju i jačaju obiteljska čustva. Medjusobno nadziranje štiti čudorednost; zadruge su najpodesnije, da zapriječe razkomađanje posjeda te osiromašenje seljačkog stališa.« Drugi navadja: »U zadrugi se pomoću ujedinjenja sjedinjuju prednosti, što ih pruža veliko gospodarstvo sa prednostima malog posjeda . . . ona pruža članovima stvarne koristi te je svoju *raison d'être* opravdala tekom stoljeća. S toga su se prilikom vijećanja o zakonu o zadrugi od god. 1899 u hrvatskom saboru svi govornici izjavili za zadrugu. Predstojnik odijela Stanković rekao je: »naše zadruge su štitile naš narod kroz stoljeća od siromaštva i branile ga proti proletarijatu.«

Kodifikacije osnove u Hrvatskoj, koje ću samo u kratko navesti, pružaju nam u mnogočem važni *tertium comparationis* za naše prilike.

Godine 1848 porazdijeliše pripadnici gradjanske Hrvatske, čim su stekli slobodu, svoje kućne zajednice i vlasništvo nekretnina. Štetu te diobe uvidio je ban Jelačić, te ju je s toga naredbom od 7. aprila 1850 i zabranio; no, da donekle udovolji odporu, što je uslijed toga nastao, opet ju je dozvolio naredbom od 13. oktobra 1851, ali samo do neke granice, izpod koje se nije smjelo ići.

Godine 1870 pak ne samo da dioba nije bila dozvoljena bez ikakvog ograničenja, već se je kućna zajednica smatrala preživjelom, dapače štetnom. Ovako stanje trajalo je uz kratki prekid u god. 1872, kad je naime zakon bio ukinut, do godine 1877. Razkomađanje dobara je najbolje cvalo, te su mnoge i jake kućne zajednice propale. — Zakonom od 8. decembra 1877 nastao preokret, te bi zabranjeno svako raspolaganje sa zajednicom, bilo *inter vivos*, bilo *mortis causa*.

¹⁾ »Allgemeines Gesetzbuch über Vermögen für das Fürstentum Montenegro.« Berlin 1893 Str. LVI.

²⁾ »Die Hauskommunion der Südslaven« u »Jahrbuch der internat. Vereinigung für vergleichende Rechtswissenschaft« Berlin 1898.

podizati = povzdigajati; — *čudorednost* = mravnost; — *vijećanje* = posvetovanje; — *šteta* = škodljivost, škoda; — *prekid* = prenehanje; — *ukinuti* = razveljaviti; — *dobara (dobro)* = posestev; — *najpodesnije* = najpripravnije.

U istom smjeru razvile se po prilici okolnosti u vojničkoj krajini, iza kako su god. 1850 ukinuta vojnička lena, samo što je u onom dijelu, koji bi god. 1871 priključen Hrvatskoj, zakonom od 29. decembra 1878 dozvoljena bila neograničena dioba, a zabranjeno ustrojenje novih zajednica. U onom dijelu, što nije bio pripojen, mogla se je po zakonu od 14. aprila 1880 provesti dioba uz stanoviti minimum i ustrojiti nove zajednice.

Iza kako je godine 1883 pripojen građanskoj Hrvatskoj i ostali dio vojničke krajine počelo se jednolično uredjivati kućne zajednice. Tako je i uveden zakon od 9. maja 1889, što još i dandanas postoji i što bi popunjen novelom od 30. aprila 1902. Taj se zakon temelji na načelu, da iza smrti člana kućne zajednice njegov dio pripadne samoj zajednici, unutar koje nema nikakvog nasljednog prava. Druga načela ovog zakona govore: o ustanovljenju minimuma, izpod kojeg ne smije, da uzslijedi dioba (u Primorju 3, inače prema županiji 4 ili 8 jutara); u ograničenju, u obterećivanju minimuma i u ovrsi na isti; o privoli političke oblasti na diobu, o nastojanju oko stvaranja novih zajednica iza diobe, o ustanovama o djelokrugu kućnog poglavice i skupštine, te napokon o obterećivanju i otudjivanju. Ako kućna zajednica posjeduje goli minimum, onda može član, koji iz nje istupi, tražiti samo podmirenje u gotovom novcu. Dozvola diobe pak predpostavlja, da svaki pojedini dio iznaša zakoniti minimum.

Iz ove kratke povijesti zadruga te iz uzakonjenja iste u Hrvatskoj dade se najprije zaključiti, da bi glavnim temeljem, na kojem bi se imao graditi naš agrarni zakon, morao biti starodrevni običaj zajednice u obitelji i u vlasništvu. Pošto već imamo takve zajednice, koja izvire iz pomenute zadruga, bilo bi uputno, da se na postojećoj podlozi dalje gradi, jer je taj u narodu duboko uvriježen pravni običaj neodijeljivo skopčan sa samim obstankom naroda i ne da se iztrijebiti. Za to nam jasan dokaz pružaju pravni odnošaji u Dalmaciji, gdje se je narodno pravo sa zadrugom uzdržalo sa svim tim, što tamo vrijedi obći gra-

vojnička lena = Militärlehen; — *ustrojenje* = ustanovljenje; — *uz stanoviti* = ob določenem; — *iza kako* = od kar; — *bi* = je bil; — *jutro* = oral; — *obterećivanje (teret)* = obremenitev; — *u ovrsi (ovrha)* = v izvršbi; — *starodrevni* = starodavni; — *sa svim tim, što* = navzlic temu da; — *vrijediti* = veljati.

djanski zakonik, s kojim se već 90 godina neprestano bori.¹⁾ Još jasnije opaža se to u Tirolu. § 16 zakonske osnove o glavnim baštinicima (Anerben) sadržavao je ustanovu, prema kojoj se je imala odgoditi dioba i dosuditi braći imanje kao zajedničko u slučaju, ako više braće nastupi baštinu te ako to zahtjeva glavni baštinik i svi ili bar njekoji subaštinici. Vlada se je toj ustanovi opirala, ali je napokon, kako veli Grabmayr u razložnom izvještaju povukla taj svoj prigovor »proti zakonskom priznanju našeg pokrajinskog običaja da se prenaša na više braće imanje kao zajedničko (Hofeigentum).«

Kao posljedica ovog glavnog načela imala bi se za slučaj diobe zajednice zabraniti dioba, što je štetna gospodarstvu. Inštitucija »hofova« (»Höfe«) ne prijanja uz naša tla, za to je se ne može nametnuti zakonom, ali nema opet sumnje, da bi zabrana diobe odstranila štetne posljedice ukinuća zajednice. Takva nam se mjera prikazuje, kako to proizilazi iz gorespomenutog uzakonjenja kućne zajednice, kao inherens zakonskog utvrdjenja zajednice, i za to ne bi ona ni kod nas izgledala prema narodnom shvaćanju kao tuđji zaštitni elemenat, pošto imamo, da uklonimo od sebe iste ubitačne posljedice, što proizviri iz pravnog običaja sličnog kućnoj zajednici. Da bi se pak zakonodavnim putem moralo štogod poduzeti u korist vodjenja gospodarstva u zajednici, kako i u korist polaganja računa i drugih važnih prilika, je odviše jasno.

Na kraju se još želim samo dotaknuti pitanja, ne bi li umjesto agrarnog zakona već samo uredjenje zemljištnika po kalupu zakona za Galiciju od 11. decembra 1906 drž zakona br. 246 doskočilo dosadanjim pobrkanim prilikama gruntovnim.

Ja nijesam toga mnijenja.

U Galiciji su se zemljišničke prilike uslijed diobe, dotjerane do podrobnosti, što nas podsjeća na sjeveroslavenski pravni običaj kućne zajednice, nazvane »mir«, toliko pobrkale, da se je pokazalo

¹⁾ Bogišić, Zbornik str. XX, XXI, XXVIII–XXIX.

bar = vsaj; — *subaštinik* = sodedič; — *napokon* = naposled; — *razložni izvještaj* = motivno poročilo; — *povući* = umaknuti; — *mjera* = Mass-regel; — *shvaćanje* = razumevanje; — *ukloniti* = odstraniti; — *ubitačan* = poguben; — *umjesto* = namesto; — *zemljištnik* = zemljiška knjiga; — *kalup* = vzgled; — *podsjećati* = spominjati.

nuždnim, da postave posebnog oblastnog organa, naime lokalnog komisara, koji ima, da dovede u sklad gruntovnu knjigu sa faktičnim posjedom.

Sve ako u Istri nailazimo na svakom koraku na nesklad, ipak držim, da bi se tomu vrlo lako dalo doskočiti, s obzirom na neznatnu prostranost pokrajine, kad bi se povećao broj radnih sila — naime broj zemljomjeraca i voditelja gruntovnih knjiga Galički zakon neima agrarnopravnog smjera, već služi jedino svrsi uredjenja zemljišničkih prilika, što se najbolje razabire iz vladinog obrazloženja zakona (str. 25), dok u Istri trebamo agrarni zakon, koji bi odgovarao pučkom duhu, shvaćanju i pravu.—

Ž. Kavčnik.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Izgubitelj pri prepovedani igri ne more izgubička terjati nazaj.

Tožnik, zloglasen hazardist, je prinesel seboj kvarte, katerim je celo ena kvarta manjkala, in tako dolgo silil toženca in druge, da so šli z njim igrat prepovedane igre; pri igri »zadnji vzetek« je tožnik vkljub nerednostim v igri izgubil ves denar. svojega gospodarja okoli 530 K, a toženec je priigral okoli 200 K. Vsi udeleženci so bili zaradi prestopka po §-u 522 kaz. zakona obsojeni, a tožnik je bil, dasi povzročitelj (§ 5 k. z.) na II. stopnji oproščen, ker je bil, predno je orožniško poročilo dospelo na sodišče, ovadil samega sebe in svoje soigralce.

V civilni pravdi je okrajno sodišče v O. tožnikovemu tožbenemu zahtevku na povračilo zneska 200 K in obsodbo na plačilo pravnih stroškov ugodilo.

Dejanski stan.

Dne 23. februarja 1906 se je sešlo v krčmi M. P. v V. več mož, med njimi tožnik in toženec. Kmalu je prišlo med njimi

Sve ako (akoprem) = čeprav; — *radna sila* = delavna moč; — *dok* = dočim.

do prepovedanega igranja; najprej se je kratek čas igrala igra »maušel«, potem pa vseskozi igra »zadnji vzetek«. Naposled sta igrala le še tožnik in toženec sama. Tožnik je zaigral pri igri vso, za nakup konja namenjeno gotovino 530 K. Toženec je priigral največ, je bil skoraj edini dobitelj, dočim so vsi drugi izgubljali, čeprav ne tolikih zneskov, kakor tožnik. Dočim trdi tožnik, da mu je toženec odigral ves denar, pripoznava toženec dobiček 200 K. Vsi udeleženci so bili z razsodbo 28. maja 1906 U 204/6/52 po §-u 522 k. z. obsojeni, tožnik s posebno razsodbo. Le-ta pa je bil z razsodbo okrožnega sodišča v Mariboru 21. junija 1906 Bl 253/6/3 oproščen, a s svojim odškodninskim zahtevkom v znesku 200 K po zmislu §-a 366 k. pr. r. zavrtnjen na civ. pravdno pot iz razlogov: Tožnika je bilo zavrniti na civilno pravdno pot, ker po §-u 1432 o. d. z. nima pravice terjati izgubička nazaj; tak zahtevek je po tej določbi zakona tedaj izključen, kadar kdo drugemu plača terjatev, o kateri ve, da je ne dolguje, kakor nedvomno v pričujočem slučaju; kajti po § 1271 o. d. z. se ne morejo izgubički niti pri dovoljenih igrah, torej tem manj pri prepovedanih igrah terjati nazaj.

Sedaj terja tožnik v civilni pravdi od toženca povračilo izgubička v znesku 200 K s prip. Toženec predlaga zavrnitev tožbenega zahtevka.

Toženec je tudi na ustni vzklicni razpravi priznaval, da je tožniku v prepovedani igri najmanj 200 K odigral. Iz obojestranskih navedeb tudi izhaja, da se izgube ni izplačevalo iz roke v roko, marveč se je vložke za igro vsakokrat pred igro zlagalo v blagajno, iz katere je dobitelj svoj delež vsakokrat sam vzel; to se je že tekom kazenskega postopanja ugotovilo.

Razlogi.

Sodnik se nikakor ne more pridružiti razlogom vzklicnega sodišča v kazenskem postopanju. Samo mimogrede naj se omeni, da zatrjuje drugi del utemeljitve vzklicnega sodišča čisto pravilno neiztožljivost terjatve iz prepovedane igre; toda za to vprašanje nikakor ne gre, ampak samo za vprašanje izterjatve izgubička, plačanega vsled nedovoljene igre in vzlic njej. Navedeni vzklicnosodni razlogi se naslanjajo v prvem delu kratko na § 1432 o. d. z. češ tožnik, ki je vedoma plačal terjatev, o kateri mu je

bilo znano, da je ne dolguje, ni upravičen izplačanega izgubička terjati nazaj. Nejasno ostane, ali poziv na § 1271 o. d. z. v vzklicnosodnih razlogih naj utemeljuje »vednostno« plačilo nedolga, ali naj se s tem dokaže samo neiztožljivost dolga iz igre. Toda § 1271 o. d. z. ne more vsebovati domneve vednosti; neiztožljivost terjatve, iz igre izvirajoče, pa je nesporna. Zaradi tega pa zveza prvega dela utemeljitve z drugim delom, kakor rečeno, ni jasna.

Na vsak način je ostalo nedokazano, da bi bil tožnik vedoma plačal dolg, ki ne obstoji; on je namreč prav lahko bil v zmoti, in ker je po §-u 1431 o. d. z. uvaževati celo pravno zmoto, torej je povrnitev že po tem določilu dopustna. Stvar toženca bi bila, dokazati vednost tožnika, ali z drugimi besedami: voljo tožnika, da mu je šlo za podaritev, kajti kaj drugega pač ne more biti vednostno plačilo neobstoječega dolga. O volji podaritve pa po stvarnem položaju pač ne more biti govora. Zaradi tega se v merodajni juristični literaturi pripoznava upravičenost, terjati plačani izgubiček pri nedovoljeni igri nazaj (Stubenrauch VIII. izd. § 1271 o. d. z.; Krainz-Ehrenzweig III. § 390) — dočim se izgubiček pri dovoljeni igri po §-u 1432 o. d. z. res ne da nazaj terjati, ker tu gre samo za neiztožljivo, sicer pa dovoljeno terjatev, z eno besedo za naturalno obligacijo. Če se torej že hoče govoriti o plačilu, se mora nepogojno reči, da tožnik nikakor ni plačal dolga, o katerem je vedel, da ga ne dolguje, marveč je plačal dolg pri igri, ki sicer po zakonu niti kakor naturalna obligacija ni priznan, katerega pa je smatral vendar obveznim po nazoru družbe, veljavnem tudi v kmetiskih krogih. Zatorej je zaradi nedovoljene pogodbene vsebine in neveljavnosti (ne samo neiztožljivosti) pogodbe opraviti s »*condictio sine causa*« (arg. § 878, 879 o. d. z.) in je že po teh uvaževanjih tožbeni zahtevek utemeljen.

Toda v pričujočem slučaju ne gre za plačilo nikakega dolga, kajti če se govori o plačilu veljavnega ali neveljavnega dolga, tedaj je prvi pogoj, da so nastala dejstva, ki dolg utemeljujejo ali bi ga vsaj utemeljevala, pred dolgom. Ker pa se to glede izgubičkov tožnika pri igri nikakor ni godilo, zato sklepna izvajanja navedene vzklicne razsodbe niso samo neprava sama ob sebi, ampak je tudi prva premisa cele sklepne vrste

pomotna, namreč premisa, da gre za plačilo, četudi neveljavnega dolga. Kajti zaigrani zneski se niso založili po končani igri, ampak ob začetku igre, kakor se je soglasno pripoznalo. Pri založitvi denarja torej nikakor ni mogel biti govor o kakem dolgu.

Možno bi bilo, pozivati se na § 1174 o. d. z. in trditi, da je izterjatev povračila že zaradi tega izključena, ker se je dalo denar za izvršitev nedovoljenega dejanja, namreč nedovoljene igre. Toda denarja se ni dalo zaradi igre; igra sama ni smoter dajatve, ampak smoter je upanje na dobiček, in igra je samo sredstvo k smotru. Smoter, namen pa nikakor ni ob sebi nedovoljen, nedovoljeno je samo sredstvo in zato je sredstvo »causa de iure« nedosežno, kakor je tudi pri nedovoljeni kupni pogodbi smoter nedosežen. Dajatev denarja je torej del pogodbene vsebine; dalo se ga je ob priliki izvršitve igre, in ker je cela igra nedovoljena in torej neveljavna, zato je torej tudi dajatev denarja pravno brez učinka, torej storjena »sine causa«. Ona pomeni torej brez pravnega razloga nastalo pridobitev, obogatitev dobitelja, vsled česar je po §-ih 878, 879, 1041 zahtevke na povračilo utemeljen. (Krainz-Ehrenzweig III § 416—1, Hasenöhrli Obligationenrecht II. izd. I. knjiga §-a 31. stran 427). S tem je tožbeni zahtevek povsem utemeljen in mu je bilo zato ugoditi.

Na priziv toženca je okrožno sodišče v Mariboru s sodbo z dne 8. decembra 1906 Bc I 108/6/4 (obe stranki ste se. ustni prizivni razpravi odrekli) prizivu toženca ugodilo, tožbeni zahtevek zavrnilo in tožnika obsodilo na plačilo stroškov II. stopnje.

Razlogi.

Po kazenski ralsodbi z dne 8. junija 1906 U 326/6-3, ki se jo je pri prvosodni razpravi uporabilo, in po vsebini dejanskega stanu sta se obe stranki v dneh 23.—26. februarja 1906 v krčmi M. P. v V. udeležili igre »maušel« in »zadnji vzetek«; ti igri je v zmislu dvor. dekr. z dne 16. oktobra 1840 št. 469 in z dne 26. avgusta 1841 št. 858 zb pr.z. smatrati za prepovedani igri, ker pri njih dobiček ali izgubiček ni odvisen od spretnosti igralca, ampak od naključja.

Kakor je prvi sodnik ugotovil brez ugovora, pripoznava toženec sam, da je priigral od tožnika znesek 200 K, in izhaja

iz soglasnih navedeb obeh strank, da se dolga ni izplačevalo šele po posamezni igri, marveč da se je denarne zneske ob začetku vsake igrine skupine vplačalo v blagajno, katero je potegnil oni igralec, ki je dobil igro ali največ iger posamezne skupine.

Prvi sodnik je toženca po tožbenem zahtevku v zmislu §-ov 878, 879, 1041 o. d. z. obsodil, da mora povrniti tožniku odigrani znesek 200 K, ker tožniku pristojna zaradi nedovoljene pogodbene vsebine »*condictio sine causa*«, in je torej upravičen plačani izgubiček terjati od toženca nazaj.

Proti tej razsodbi je toženec zaradi nepravne presoje vložil priziv, ki je utemeljen.

Tožnik terja od toženca nazaj to, kar je njemu kakor izgubitelj na dobičku pri navedeni prepovedani igri dejansko izplačal.

Tu more iti torej samo za izterjatev v zmislu §-a 1432 o. d. z., ker se §-a 1174 o. d. z. tukaj ne dá uporabljati, kajti tožnik ni dal izterjavanega zneska, da bi povzročil nedovoljeno dejanje.

Tožniku pa taka, po §-u 1432 o. d. z. ustanovljena izterjavna pravica ne pristojna, kajti le-ta »*condictio*« je izključena, če kdo drugemu dá plačilo, o katerem ve, da ga ne dolguje.

Da pa je tožniku zagotovo bilo znano, da tožencu ne pristojna nobena pravica za izterjanje dobička, izhaja iz tukaj veljavnega določila §-a 1271 o. d. z.; kakor iz ugotovitve prvega sodnika na podlagi navedenih predaktov, posebno navedene kazenske razsodbe, da je bil tožnik zaradi prestopka po §-u 522 k. z. že predkaznovan in da je izurjen kvartavec.

Slednjič tukaj ne gre za »neveljavni, ampak za prepovedani« pravni posel, in bi sploh moglo le, ako bi šlo za neveljaven pravni posel nastati vprašanje, ali je tukaj določilo §-a 1432 o. d. z. uporabno ali ne.

Bilo je torej prizivu ugoditi, izpodbijano sodbo predrugčiti in tožbeni zahtevek zavrniti.

Vrhovno sodišče z razsodbo z dne 13. februarja 1907 št. 1016 reviziji tožnika ni ugodilo.

Razlogi.

Glasom ugotovitev sta obe stranki igrali zakonito prepovedano igro »maušel« ali »zadnji vzetek«; pri tem se je pred

pričetkom vsake igrine skupine denarne zneske za igro vlagalo v »blagajno«, iz katere je dobitelj potegnil svoj dobiček in toženec je pripoznano od tožnika 200 K priigral, katere sedaj tožnik terja nazaj.

Po tem dejanskem stanu se je z voljo tožnika iz njegovega premoženja izvršilo plačilo toženca, katerega plačila tožnik, ker je vladalo nedovoljeno pogodbeno razmerje, ni bil obvezan izvršiti.

V zmislu §-ov 1431 in 1432 o. d. z. se plačilo neobstoječega dolga sme nazaj terjati tedaj, če se je plačalo iz pomote, in najsi bi bila tudi samo pravna pomota. Kdor trdi, da je plačal pomotoma, mora doprinesiti dokaz svoje zmote.

O taki zmoti pa, katere tožnik niti ne zatrjuje, v pričujočem slučaju ne more biti govora. Tožnik je prostovoljno doprinašal vloške k igri in sicer brez vsega dvoma samo v namenu, iz igre vleči dobiček, toda pri tem mu je moralo biti znano, da ga ravno tako lahko dohiti izguba.

Zmote o tem, da bi bil obvezan, se udeležiti igre, nikakor ne more trditi; on pa tudi ne navaja, da je bil mnenja, da je po zakonu obvezan trpeti dobivanje pri soigralcih. V čem bi torej naj bila zmota, ni videti. Tudi kake sile tožnik ne more trditi.

Ravno zato, ker tožnik ne more navajati niti zmote niti sile, se tudi povračila ne more terjati iz razloga, da je šlo za nedovoljeno, torej neveljavno pogodbo, ker tožnik niti ne trdi, da je igro smatral za dovoljeno.

Pri tem je razlog, ki ga je uvaževala prizivna stopnja, da je namreč tožnik, ker večkrat zaradi hazardne igre predkaznovan, moral vedeti, da soigralcu ne pristojata nobena pravica do dobička, popolnoma nepotreben in brez pomena, zaradi tega tudi revizijski razlog §-a 502 št. 2 in 3 c. pr. r., ki se opira na opustitev razmotrivanja tega vprašanja, ni utemeljen.

Tožitelj bi bil moral za utemeljitev svoje, po odvetniku vložene tožbe ravno zmoto zatrjevati.

Najmanj povoda pa ima tožnik k temu, da se postavlja na moralno stališče, ker se je sam udeležil kazenskega dejanja in sicer v nedvomnem namenu, da bi dobil, in torej gotovo

nima povoda pritoževati se nad tem, da se igra za njega ni ugodno končala.

Revizija torej ni sposobna izkazati, da bi bilo pravno naziranje prizivnega sodišča nepravilno, in jo je bilo zavrniti.¹⁾

Dr. Fr. M.

b) Ali je prizivno sodišče upravičeno ne upoštevati ugotovitev prvega sodnika, če ne ponovi dotičnih dokazov²⁾
(§ 498 c. pr. r.)?

I.

C. kr. najvišje sodišče je v pravdi D. H. proti J. K. radi prostosti lastnine s sodbo od 20. marca 1907 št. 2324 odbilo revizijo tožnika zoper reformatno prizivno sodbo, s katero se je vsled toženčevega priziva prvo sodbo spremenilo, iz teh-le razlogov:

Prvi sodnik je na podstavi izpovedi prič smatral dokazanim, da prejšnji izliv vode ni bil zamašen in da je bil bolj oddaljen od tožnikove hiše, dočim je bil sedanji bližji izliv zamašen. Toženec je v svojem prizivu to dokazno oceno prvega sodnika pobijal, ne da bi zahteval od prizivnega sodišča ponovitev dokazovanja po pričah. Tudi pri prizivni obravnavi ni predlagal kaj takega. Prizivno sodišče tudi ni videlo potrebe, da bi v zmislu §-a 488 c. pr. r. dokazovanje prve stopinje ponovilo ali dopolnilo. Prvosodni dejanski stan je tako tudi na prizivnem postopanju ostal nespremenjen. Prizivno sodišče bi bilo moralo torej v zmislu §-a 498 c. pr. r. upreti svojo sodbo na dokazne podatke, ugotovljene po prvem sodniku. Vendar je prišlo kljub temu do drugega zaključka in smatralo dokazanim, da toženec ni odprl novega izliva za vodo, temveč da je le starega odmašil, ker ga je hotel iztrebiti. S tem je pač kršilo načela ustnosti in neposrednosti postopanja, ker se je izreklo o verodostojnosti izpovedb prič, ne da bi obnovilo pred seboj dokaze in zajelo svoje prepričanje iz podatkov takega neposrednega do-

¹⁾ Primerjaj razpravo v »Slovenskem Pravniku« št. 1. t. l., stran 1—6 o istem predmetu.

²⁾ Prim. slučaj v »Sl. Pr.« l. 1906 str. 35.

kazovanja. Tega protizakonitega postopanja revident ne kara, dasi pobija dokazno oceno in nepravilno pravno presojo prizivnega sodišča. Dokazne ocene prizivnega sodišča v zmislu §§-ov 272 in 503 c. pr. r. sploh ni moči pobijati v revizijskem postopanju, s stališča revizijskega razloga nepravilne pravne presoje pa ni moči izlečiti protizakonitega postopanja prizivnega sodišča. Zato se je morala revizijska inštanca držati dejanskega stanu, kakor ga je ugotovila prizivna inštanca in je bilo revizijo odbiti, ker se prizivnosodnih ugotovitev ni izpodbijalo v zakoniti obliki in torej tudi pravna presoja ni nepravilna.

II.

V pravdi Št. H. proti firmi G. & B. radi 800 K je c. kr. najvišje sodišče z odločbo od 21. februarja 1907 št. 1309 tožnikovi reviziji ugodilo, reformatno sodbo prizivnega sodišča razveljavilo in stvar vrnilo prizivni inštanci v novo razpravo in razsojo.

Razlogi.

Tožnikova revizija uveljavlja med drugimi tudi revizijski razlog Š-a 503 št. 2 c. pr. r. češ, prizivno postopanje je bilo pomanjkljivo, ker je prizivno sodišče v nasprotju z ugotovitvami prvega sodnika, da je po zvedencih ugotovljeno škodo povzročilo tožniku le streljanje v toženkinem kamnolomu Kamnitniku, — ugotovilo, da je označena škoda nastala vsled učinkovanja raznih vzrokov: potresa, streljanja v tožnikovem kamnolomu, slabe stavbe tožnikove hiše in streljanja v toženkinem kamnolomu Kamnitniku, — ne da bi dokazovanje ponovilo ali dopolnilo, torej na podstavi neizpremenjenih podatkov prvosodnega dokazovanja. Graja ni neupravičena. Izvedenci so na prvi stopinji označili za vzrok poškodb na tožnikovi hiši tektonična tresenja, ne da bi bili mogli reči, so-li nastala ta tresenja vsled potresov ali vsled streljanja v kamnolomih (tožnikovem in toženkinem). Prvi sodnik pa je temeljem obširnega dokazovanja po pričah in temeljem notoričnih dejstev ustanovil, da so se od razstreljevanja v toženkinem kamnolomu sem pojavljale nove in razširjale stare razpoke v vsem bližnjem terēnu, da je streljanje v toženkinem kamnolomu povzročalo močna tresenja poslopij, da je bila tožnikova hiša pred obratovanjem toženkingega kamnoloma v dobrem stanu in ni dobila

poškodb vsled streljanja v tožnikovem kamnolomu, da zemeljski potresi, ki so se pojavljali zadnjih šest let, niso napravili na tožnikovi hiši takih poškodb, za kakršne gre v pravdi. Prvi sodnik se je torej prepričal o kavzalni zvezi razstreljevanja v toženkinem kamnolomu s poškodbami tožnikove hiše. Prizivno sodišče se je prilagodilo tozadevnemu toženkinemu prizivnemu razlogu nepravilne dokazne ocene ter je ugotovilo vse nekaj drugega kakor prvo sodišče. Obe inštanci sta torej prašanje o kavzalni zvezi med obratovanjem v toženkinem kamnolomu in poškodbami tožnikove hiše rešili vsaka po svoje, obe pa temeljem logičnega sklepanja iz suhih dejstev in brez pravnega razmotrivanja. Do take vse-kakor dejanske ustanovitve pa je smelo priti prizivno sodišče, — če se je hotelo oddaljiti od ustanovitev prvega sodnika ali jih celo spremeniti in ne da bi kršilo načeli ustnosti in neposrednosti, — samo na ta način, da je pri ustni prizivni razpravi potom razpravljanja in izjav strank ali potom ponovitve oziroma dopolnitve prvosodnega dokazovanja to dokazovanje popravilo (§§-i 484, 488, 498 c. pr. r.).

Ker pa je prizivno sodišče spremenilo dejanske ugotovitve prvega sodnika, ne da bi popravilo in dopolnilo oziroma ponovilo dokazovanje, je ostalo postopanje pomanjkljivo, vsled česar sta ovirana nadroben pretres in temeljita presoja sporne stvari. Da se to pomanjkljivost odpravi, se je moralo brez ozira na druge uveljavljane revizijske razloge tožnikovi reviziji ugoditi, prizivno sodbo razveljaviti in stvar vrniti prizivnemu sodišču v novo razpravo in razsojo (§ 510, odst. 1. c. pr. r.).¹⁾

Dr. A. Š.

Kazensko pravo.

K uporabi §-a 187 kaz. zak.

Notar *A* je potegnil za svojo mandantinjo *B* 2147 K. Denar si je pridržal, svoji mandantini pa na ponovno zahtevanje v obrokih izplačal samo 725 K. Zaradi pridržbe ostalih 1422 K je

¹⁾ Pri povzetem prizivnem postopanju se je prizivno sodišče pridružilo dokazni oceni prvega sodnika in potrdilo prvo sodbo v vsem obsegu. Toženkino revizijo je vrhovno sodišče v dejanskem in pravnem pogledu zavrnilo.

bil s sodbo 18. oktobra 1906 obsojen krivim hudodelstva izne-
verjenja po §-u 183 kaz. zak. Opirajoč se na št. 9 b) §-a 281
k. pr. r. je uveljavljal razlog nekaznivosti po §-u 187 k. z. Stvar
se je namreč pojavila med disciplinarno preiskavo, tekočo proti
notarju zaradi kršenja njegovih stanovskih dolžnosti. Obtoženec
je pred uvedbo kaz. postopanja novemu pooblaščenцу oškodo-
vanke, advokatu *C* odstopil terjatev na pristojbini, ki mu je
kakor sodnemu komisarju pripadala v neki zapuščini in je po
računu znašala več, kakor pa izneverjena vsota. Sodišče pa je
to pristojbino ustanovilo le na 1275 K, toda obtoženec je pri-
mankljal plačal takoj v gotovini. Sodba ne ugotavlja, se je li
cesijo med obtoženem in odvetnikom *C* ustanovilo, predno je
disciplinarni senat višjega dež. sodišča zvedel o izne-
verjenju, ali kasneje.

Kasacijsko sodišče je z razsodilom 6. decembra 1906,
št. 18.779 ničnostni pritožbi obtoženčevi takoj ugodilo v zmislu
§-a 5 zak. 31. dec. 1877 drž. zak. št. 3 ex 1878, je razveljavilo
izpodbijano sodbo ter stvar vrnilo sodečemu sodišču v zopetno
razpravo in razsojo.

Razlogi.

Nikakor ni moči odobravati pravnega nazora sodečega
sodišča, da se povračila škode z učinkom §-a 187 k. z. ne da
izvršiti s cesijo kake terjatve. V izrazu »poravnava« ne zahteva
§ 188/b k. z. morda kakega posebnega, v državljanskem pravu
veljavnega, pogodbenega razmerja, temuč je v tem razumeti ysak
za povračilo škode po zmislu §-a 187 k. z. namenjeni dogovor,
ne da bi ga trebalo postavljati v kako posebno vrsto pogodeb.
§ 188/b k. z. ne smatra za najvažnejše vsebine in obsega povra-
čila, temuč izpolnilno dobo dogovora, »poškodovanemu v določeni
dobi dati povračilo«. Preiskati je torej samo, ali dogovor more
odpraviti kaznivost po obtožencu storjenega izne-
verjenja, ne da bi se razmotravalo civilnopravno kakovost dogovora, med obto-
žencem in odvetnikom *C* sklenjenega.

Ta preiskava kaže, da so dani pogoji, ki jih v to postavlja
§ 188/b k. z. Po stvarnem stanju dne 16. maja 1906 in po namenu
pogajajočih se strank je bil znesek, ki ga je moral obtoženec
nadomestiti, popolno pokrit s pristojbinami, ki jih je imel dobiti
v zapuščini *D*. Vsekakor je obtoženec z odstopom svoje pristoj-

binske terjatve v omenjeni zapuščini nameraval povrniti vso škodo in je odvetnik *C* odstopljeno pristojbinsko terjatev sprejel za polno odškodnino. Saj se je celo dogovorilo, da porabi odvetnik *C* morebitni presežek v plačilo drugih obtoženčevih dolgov. Tu ni bilo niti zmote pri strankah, češ, da nista mislili na morebitni primanjkljaj pri sodni ustanovitvi pristojbin, niti je moči upravičeno trditi, da se je popolno povračilo škode prepustilo zgolj naključju, namreč ugodni ustanovitvi pristojbin, kajti stranki sta celo vpoštevali, da bodo pristojbine presegale ta znesek. Ni odločilno, da so se pristojbine končno prisodile nižje. Obtoženec je držal »poravnavo« na popolno odškodbo, ker je manjkajoči znesek plačal v gotovini. Obtožencu ni moči vzeti dobrote §-a 188/b k. z., ker je dne 16. maja 1906 dogovorjeni povračilni znesek dopolnil s plačilom ostalih 34 K 04 h šele po 6. juniju 1906, torej dne, katerega je po mnenju sodišča oblastvo že zvedelo o njegovi krivdi. Škodo je povrnil in je s tem držal svojo obvezo, dasi je ostal nastali primanjkljaj izven računa strank. Obtoženec bi pogodbe ne dostal in bi se ne mogel sklicevati na razlog nekaznivosti po §-u 187 k. z. samo, ako bi ne bil pokrtil primanjkljaja takoj, ko ga je zaznal.

Tudi doba, o kateri obtoženec opravi dajatev, je bila po zmislu §-a 188/b k. z. določena. Bilo je gotovo, kedaj se ima obtoženčeva obljuba izpolniti. Počakati je bilo samo končno sodno ustanovitev pristojbin; strankama, ki sta praktična jurista, je bilo znano, kako dolgo bi utegnilo to trajati. Pri obtožencu je bila izključena premenitev plačilnega roka, dotični čas plačila je bil torej določen po svoji začetni in končni točki. Da dedinja po *D* more in hoče plačati, ni bilo dvoma in le-ta tudi ni povzročila nikakih zakesnitev.

Po rečenem je obtoženec škodo po zmislu dogovora od 16. maja 1906 povrnil popolnoma in ob določeni dobi ter je zato v tem oziru vsekakor upravičena njegova ničnostna pritožba, opirajoča se na št. 9b) §-a 281 k. pr. r.

Vzlic temu pa ni moči izreči meritalne odločbe. Iz razlogov sodbe se ne da trdno spoznati, se je li povračilo opravilo, še predno je bilo oblastvo zaznalo obtoženčevo krivdo.

Ugotovljeno je, da je disciplinarni senat višjega dež. sodišča 16. dan maja 1906 zvedel, da obtoženec ni izplačal *B* omenje-

nega denarnega zneska. Ker se je obtoženca še 26. maja 1906 v tem oziru zaslišavalo disciplinarno, smatra sodni dvor, da je disciplinarni senat zvedel o obtoženčivi krivdi šele kasneje, kajti sklenil je 6. junija 1906, da se spise odstopi državnemu pravdníštvu v morebitno poslovanje radi hudodelstva izneverjenja. Ta domnevek pa ni brez prigovora ker dopušča sklep, da oblastvo zve o krivdi šele tedaj, kadar se je dovel že popoln dokaz o storilčevi krivdi. Toda nekaznivost odpade že tedaj, če se je storilce oblastvu ovadilo zaradi protizakonitega dejanja in je sum proti njemu le splošen; ni odločilno, na kateri stopnji da je ta sum.

Ugotoviti je torej, kdaj je kazenski akt došel višjemu dež. sodišču zadnjič pred 16. majem 1906 in ali je po tedanjem stvarnem stanju dajal povod tudi samo k daljnemu sumu, da je obtoženec storil dejanje proti kazenskemu zakonu. Pri tem bode vpoštevati, da ni odločilna formalna rešitev z gremialnim sklepom disciplinarnega senata, temuč dan, ko je akt došel, ter dalje ugotoviti, jeli disciplinarni senat 16. maja 1906 popolnitev poizvedeb z zaslišanjem notarja A odredil, ker se je pokazal sum izneverjenja, ali pa samo za pojasnilo v disciplinarnih stvareh.

Bilo je torej razsoditi v gorenjem zmislu, ker izpodbijana sodba ne podaja temelja, potrebnega za vporabljanje pravega zakona na obtožbeno dejanje. —

Sodni dvor je po novi razpravi 4. marca 1907 izrekel oprostilno sodbo po §-u 259/3 k. pr. r. ker se ni prepričal, da bi bili v kritičnem času disciplinarnemu senatu in višjemu državnemu pravdníštvu predloženi spisi mogli le tema obuditi sum dejanja zoper kazenski zakon.

Najviše in kasácijsko sodišče je z odločbo 9. aprila 1907 št. 4320 v nejavni seji zavrnilo dotično ničnostno pritožbo državnega pravdníštva, v zmislu §-a 4, št. 1 in §-a 1, št. 2 zak. 31. dec. 1877 št. 3 drž. zak. l. 1878 ter je odločbi dodalo razloge:

Izvajanja ničnostne pritožbe, opirajoče se na § 281, št. 9/a in b) k. pr. r., se ne ujemajo z dejanskim stanjem, ustanovljenim v sodbi.

Razlogi sodbe pravijo izrecno, da je obtoženec pridržal ves znesek 2147 K, da si je 1422 K tudi prilastil, da je pa povrnil vso škodo, torej 2147 K. Kasacijsko razsodilo od 6. dec. 1906,

št. 18.779 ničesar ne omenja o kaki delitvi pridržanega vkupnega zneska in o tem, da bi bilo z obtožencem ravnati različno glede delnega zneska 725 K, vrnjenega sami B. Tudi sodečemu sodišču ni bilo treba v tem oziru napravljati nikake razlike, ker mu je bilo razsojati samo še o pravočasnem povračilu škode. Dotični ugovor ničnostne pritožbe je torej brez pomena ter razen tega nima podlage niti v navedenem kasacijskem razsodilu niti v izpodbijani sodbi.

Sum za kako kazensko dejanje je pa sodni dvor izključil glede kritične dobe od 30. aprila, oziroma 11. in 16. maja 1906. Presodil je, da takrat pri disciplinarnem senatu višjega deželnega sodišča, oziroma pri višjem drž. pravdnistvu ležeči spisi niso mogli povzročiti takega suma. Ničnostna pritožba vendar skuša dokazati s samolastno oceno obstoječih spisov, da je v kritični dobi res bil tak sum. Toda pri tem samo nedopustno kritikuje, da sodeči sodnik ni pravilno presodil stvarnega položaja, ter se ne ozira na to, da je sodni dvor pač uvidel resničen obstoj suma za disciplinaren pregrešek, ne pa suma za izneverjenje. Kar ničnostna pritožba navaja v tem oziru, bi se bilo dalo karati k večjemu kakor nepopolno pretresanje dejanskega stanu; v to svrhu se pa ni uveljavljalo ničnostnega razloga št. 5 §-a 281 k. pr. r.

Po rečenem ni ničnostna pritožba zakonito izvedena, ker se ne drži dejanskega, po sodečem sodniku ugotovljenega stanu, ter je bilo proti njej porabiti početkom navedeno točko zakona.

Dr. V.

Za ravnopravnost slovenščine pri koroških sodiščih.

(Pritožba in rešitev.)

»Zveza slovenskih odvetnikov« je bila na predsedništvo c. kr. deželnega sodišča v Celovcu odposlala naslednjo pritožbo:

Podpisana »Zveza slovenskih odvetnikov«, obsegajoča v štirih kronovinah nad 80 odvetnikov, ki ima glasom svojih pravil braniti čast, ugled in pravice slovenskega odvetništva ter delovati

na pravilno izvrševanje zakonov, zasleduje že dalj časa uprav sistematično izrivanje slovenskega jezika iz uradov c. kr. deželnega sodišča v Celovcu.

Že lansko leto, ko se je podpisanemu predsedniku, bratitelju tovariša drja. Brejca zabranilo pred vzklicnim senatom rabo slovenščine, obrnila se je Zveza vsled tega na c. kr. justično ministrstvo s primerno pritožbo, ki pa ni našla ugodnega odmeva, ker stoji ministrstvo na stališču, da določitev sodnega jezika ni stvar administrative. Tem nazorom pritrdilo je tudi c. kr. vrhovno sodišče v svoji na predsedništvu itak notorni odločbi ad Cg II 77/6 tega c. kr. deželnega sodišča. Prav ta odločba dala je potem c. kr. višjemu deželnemu rekurnem sodišču v Gradcu povod, da je pojem »gerichtsübliche Sprache« tolmačilo tako, kakor po našem prepričanju ne odgovarja niti obstoječim osnovnim jezikovnim naredbam (katerih tu pač ni treba citirati), niti načelom pravne logike.

Temu tolmačenju se slovenski odvetniki in slovenske stranke ne bodo vклонile nikdar. Nikdar! In ker zoper isto žal po zmislu §-a 528 c. pr. r. ni bilo več pravnega leka, sklenil je odbor podpisane »Zveze«, da opozori to predsedništvo potom neposredne pritožbe na nevzdržnost sedanje jezikovne prakse na tem c. kr. deželnem sodišču. To pa tem bolj, ker je podalo prav to sodišče v zgoraj navedenem slučaju c. kr. višjemu deželnemu sodišču poročilo, ki je očitvidno pomotno ter vsled tega ne odgovarja resnici.

Dokaza za to svojo trditev podpisana »Zveza« ne bo ostala na dolgu.

Pred vsem pa pritegujemo v okvir te pritožbe tudi slučaj Cg I 16/7 v katerem se je izdalo na slovensko tožbo našega tovariša drja. Novaka v Ljubljani nemški sklep z odredbo I. naroka; to spričuje, da se hoče slovenščino od tega sodnega dvora popolnoma izriniti. Tega pa podpisana »Zveza« pri vsi konciliantnosti do starejših gg. sodnikov, od katerih se končno ne more zahtevati, da bi se slovenščine popolnoma priučili (kar se od sodnega naraščaja, če reflektira na službovanje pri c. kr. deželnem sodišču v Celovcu, oz. pri c. kr. okrajnih sodiščih v slovenskem delu Koroške, mora kategorično zahtevati) mirno gledati ne more in ne sme.

Tem manj, ker je to celo dosedANJI praksi nasproti očitna »reformatio in peius«, tem manj opravičeno, ker so in bodo komercialne zveze med Koroško in sosednjo Kranjsko vsled novih železnic vedno živahnejše, kar bo povzročilo seveda vedno več slovenskih vlog, tožbá, pravná i. t. d. na tem c. kr. deželnem sodišču, na čigar sedežu že danes uradujeta dva slovenska odvetnika, katerima bodo sledili v kratkem še drugi s sedežem na različnih c. kr. okrajnih sodiščih slovenskega dela Koroške.

»Reformatio in peius« ter pomotno poročilo, ne odgovarjajoče resnici, smo dejali v lojalni iskrenosti. —

Evo dokaz:

Ad Cg II 77/6 poročalo je to c. kr. deželno sodišče med drugim doslovno:

»Bei Streitverhandlungen werden slovenische Vorträge der Parteienvertreter nur dann zugelassen, wenn sämtliche am Rechtsstreite beteiligten anwesenden Personen, daher auch der Vertreter des anderen Streittheiles, der slovenischen Schriftsprache, deren sich slovenische Parteienvertreter in ihren Vorträgen und in den Schriftstücken bedienen, soweit mächtig sind, dass sie den Vorträgen folgen können. An obigen Grundsätzen hält das Landesgericht seit Jahren fest.«

Iskreno je obžalovati, da je bil referent v tej zadevi slabo poučen in da je vsled tega to poročilo, ki je bilo podlaga uvodno omenjeni in ocenjeni rekurzni rešitvi, objektivno neresnično.

Do pred šestimi leti uradoval je v Celovcu odvetnik dr. Alojzij Kraut, sedaj v Kamniku na Kranjskem, kateremu se tudi v civilnih zadevah na c. kr. deželnem sodišču v Celovcu ni nikdar zabranjevalo govoriti v slovenskem jeziku tudi tedaj ne, če nasprotni zastopnik ni bil vešč slovenščine. Le temu je namreč predsedujoči takratni c. kr. deželno sodni svetnik Schwentner v nemškem jeziku na kratko raztolmačil, kar je dr. Kraut navedel. Zadnji pa se je nemoteno slovenščine posluževal tudi tedaj, ko je prisedoval kak slovenščine nezmožen votant, n. pr. c. kr. deželno sodni svetnik Schmidt. Tudi v kazenskih zadevah je dr. Kraut — razven pred porotniki — nemoten govoril slovenski ter celo večkrat uspešno zahteval,

da se je tega ali onega slovenščine nezmožnega votanta nadomestilo z drugim slovenščine veščim.

Istotako se je še pred nekaj leti tudi slovenske vloge na tem c. kr. deželnem sodišču, kakor n. pr. menične tožbe i. t. d. reševalo brez ovire v slovenskem jeziku, dočim se nam sedaj odreka celo skromen sklep z določitvijo l. naroka v jeziku tožbe.

Nerazumljivo nam je, kako je vzpričo teh dejstev moglo to c. kr. deželno sodišče v svojem že navedenem poročilu ad Cg II 77/6 trditi, da je že leta v navadi tam navedena utesnjena dopustitev slovenskega jezika, ki daje sleherni nemški stranki moč in orožje, da zabrani nasprotniku rabo slovenščine, če le pošlje na sodišče odvetnika, ki ba je slovenskega pismenega jezika ni zadostno zmožen.

Udano podpisana »Zveza slovenskih odvetnikov« je lojalna dovolj, da za sedaj le tem potom reklamira primerno rektifikacijo imenovanega poročila ter kakor logično posledico potem seveda zopetno uveljavljenje slovenščine na tem sodnem dvoru vsaj v tisti meri, v kateri je bila v navadi še pred kakimi 6 leti, vzlasti za bivanja našega člana drja. Krauta v Celovcu.

Slovensko odvetništvo ne išče v tej zadevi nikakršne narodne zmage, temveč le ugoditev najprimitivnejšemu zahtevku pravice. Prav zaradi tega pa bi smelo izzvati nadaljno negiranje tega skromnega zahtevka najodločnejši upor in veden boj, kar izyestno ne bo v korist justici.

In s tem smo za danes pri kraju.

Naj se nam oprošča iskrenost, s katero smo govorili, a bila je potrebna, da se odstrani vsako nesporazumljenje.

Sklepamo s prošnjo:

Visoko predsedništvo blagovoli, prepričavši se o resničnosti predstojećih dejanskih navedeb ukreniti potrebno, da se izda na tem sodnem dvoru na vsako slovensko vlogo slovensko rešitev ter da se dopusti slovenskim zastopnikom nemoteno rabo slovenskega jezika na vseh ustnih razpravah ne glede na jezikovno kvalifikacijo nasprotne stranke in njenega zastopnika.

V Ljubljani, dne 12. marca 1907.

C. kr. predsedništvo dež. sodišča v Celovcu je na to izdalo naslednji odgovor (dto. 20. marca 1907 prez. 1118/17-7) v slovenskem jeziku:

Reševaje prošnjo de pr. 14. marca t. l. se da »Zvezi slovenskih odvetnikov v Ljubljani« na znanje, da podpisano predsedništvo nima poviada, glede jezikovne prakse pri dež. sodišču v Celovcu v zmislu imenovane prošnje nekaj ukreniti, ker stoji sedanja praksa v soglasju z obstoječimi predpisi in ker tudi poročilo, oddano po deželnem sodišču v zadevi Cg II 77/6 višjemu dež. sodišču v Gradcu, nij bilo »pomotno«, marveč je popolnoma odgovarjalo resnici.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. julija 1907.

— (Kronika društva »Pravnika«.) Dne 27. pr. m. je društvo »Pravnik« v zvezi s »Slov. Matico«, »Akademijo« in »Prosveto« priredilo v Mestnem domu ljubljanskem manifestačni shod za ustanovitev slovenskega vseučilišča, predvsem za skorajšnjo otvoritev pravne fakultete v Ljubljani. Zborovanje, na katero so prihiteli vsi ljubljanski sloji in napolnili dvorano, je otvoril odvet. kandidat g. dr. Gregor Žerjav ter predlagal za predsednika g. odvetnika dra. Frana Novaka, ki je potem kakor zastopnik društva »Pravnika« imel tehten govor v prosep slovenske vseučiliške ideje. V imenu »Slov. Matice« je istotako govoril g. profesor dr. Fran Ilešič. Shod je z navdušenjem sprejel namenu primerne resolucije. — Dne 7. t. m. je društvo »Pravnik« napravilo svoj letošnji izlet, ki se je lepo obnesel. Udeležba s Kranjskega, zlasti iz Ljubljane in Ribnice, je bila častna; goriških pravnikov, zaradi katerih se je izbral Bohinjš, pa je bilo le malo. Zbirališče je bilo dopoldne v novem hotelu »Triglav« v Bohinjski Bistrici, odkoder so se po zajtrku odpeljali izletniki k bohinjskemu jezeru. Tu so, bodisi vozeč se po jezeru, bodisi šetajoč se po obali z divno okolico prebili dve uri in se potem okoli treh zopet zbrali v hotelu »Triglav« k skupnemu banketu. V lepi ozaljšani dvorani je bilo naenkrat videti polno omizje, blizu 60 pravnikov in gostov, zlasti pa tudi lepo število dam iz pravniških krogov, kar je posebno povzdignilo družbo. Zastopana je bila starejša »Pravnikova« garda: g. dvorni svetnik dr. Ferjančič, gg. sodna svetnika Višnikar in Nosan, gg. notarja Plantan in Gruntar. Z Dunaja je prišel g. dvorni tajnik dr. Povšič, a med gosti sta bila tudi gosp. major Širca (znani naš skladatelj Risto Savin) ter koncertni vodja Hubad. Vsej tej družbi je izpregovoril iskreno zdravico društveni predsednik gosp. dr. Majaron, ki se je spominjal prejšnjih društvenih izletov, zlasti onega najlepšega l. 1891. v Sežani, ko je »Pravnik« prvokrat se približal primorskim

kolegom. Omenjal je, da so bili tisti društveni izleti najlepši, ki so bili deležni navzočnosti naših dam, in zato bode tudi današnji izlet zapisan z zlatimi črkami v »Pravnikovi« kroniki. Poudarjal je, da društvo »Pravnik« ne obstoji sanio na papirju in iz večno »zanimivih« pravnih slučajev, temveč, in to naj dokazujejo društveni izleti, koraka tudi v svet z organizatorskimi močmi za svoje ideje. Zahvaljeval je vse za udeležbo, posebno pa ženstvo, ter sklenil s krepkim »Na zdar!« Drugo lepo napitnico je izrekel g. dr. Treo iz Gorice, ki se je tudi spominjal prejšnjih društvenih izletov, in navajal razloge za sedanjo pičlo udeležbo od goriške strani; slovenski pravniki da so osobito to nedeljo angažovani pri narodni slavnosti v Solkanu, a glavni razlog je pomanjkanje slovenskih pravnikov tudi na Goriškem in to je tisto, kar naj bi z društvom »Pravnikom« vred proučevali vsi naši javni faktorji in čemur je treba skorajšnje odpomoči. Tej nalogi naši je dvignil dr. Treo čašo ob splošnem pritrdjevanju vseh navzočih. Škoda, da ni bilo nadaljnjih govorov, ki bi se bili gotovo tudi s to idejo pečali; banket se je namreč po programu jako pozno pričel in še predno je bil dobro končan, morali so že mnogi na vlak. Vendar pa je ostala družba bila jako animirana, zabavala se je z improviziranim petjem in s prijateljskimi razgovori prav do poznega večera, ko se je bilo treba odpeljati tudi proti Ljubljani.

— (Osebnosti.) Imenovani so: sodni tajnik dr. J. Toplak v Ljubljani za dež. sod. svetnika istotam, okr. sodnik J. Jarc v Višnji gori in okr. sodnik J. Pirnat v Slov. Bistrici za dež. sod. svetnika in načelnika okr. sodišča istotam, sod. pristav O. Vidic v Ljubljani za sod. tajnika v Celju, sod. pristav A. Bulovec v Ljubljani za sod. tajnika istotam, sodni pristav dr. A. Furlan za okr. sodnika na Brdu, sod. pristav dr. H. Neuberger v Ormožu za drž. pravd. namestnika v Ljubljani, avsk. Fr. Küssel za sod. pristava v Žuženberku, avsk. dr. Fr. Pupacher za sod. pristava v Ormožu. Premeščen je sod. pristav dr. J. Modic iz Žuženberka na Vrhniko.

— (Odvetniška zbornica kranjska) je imela dne 19. pr. m. svoj redni občni zbor. Otvoril ga je ob 3. uri popoldne predsednik dr. Majaron, ki je navzoče pozdravil in se spominjal pokojnega kolega dra. Franca Prevca v Kostanjevici, umršega v oktobru lanskega leta. V znak sožalja so navzoči vstali. Za zapisnikarja zborovanju je predsednik imenoval drja. Novaka, za overovatelja pa drja. Kokalja in drja. Ravniharja. Nato se je prečitelo poročilo odbora o poslovanju v dobi od konca maja 1906 do konca maja 1907. To poročilo je vzel zbor soglasno na znanje. — Odobrila sta se tudi računski sklep za prejšnje leto in proračun za bodoče leto, pri katerem se je zbornični prispevek določil na 20 K za vsakega člana. — Pri dopolnilnih volitvah, ki so se izvršile soglasno, je bil izvoljen v odbor za člana zopet dr. Suyer in za namestnika na novo dr. Pirc, v disciplinarni svet pa dr. Kušar in dr. Vilfan za člana in dr. Tominšek za namestnika. — Pri točki »nasveti odborovi« je predsednik dr. Majaron najprvo poročal o prošnji penzijskega društva za odvetnike in odvet. kandidate na Dunaju, da bi se mu odkazale disciplinarne

globe zborničnih članov, in predlagal, da se ne ugotovi, ker ni pri omenjenem društvu vpisan noben domači odvetnik in ker mora zbornica polagoma pre-skrbeti svojo podporno zalogo. To se je soglasno sprejelo. — Nadalje je poročal v imenu odbora predsednik dr. Majaron o peticiji društva slovenskih odvet. in not. uradnikov, naj bi zbornica pritrdila njegovim resolu-cijam, sklenjenim na shodu v Ljubljani dne 19. majnika t. l. Po predlogu odborovom se je I. resolucija glede plač in službene odpovedi vzela na znanje s pristavkom, da je vsprejemanje in plačevanje pisarniških uradnikov stvar posamnega odvetnika, ki se mora v konkretnem slučaju ozirati na posebne lastnosti dotičnega uradnika. Glede III. resolucije za ustanovitev podružnice državne zavarovalnice zasebnih uradnikov v Ljubljani se je skle-nilo, da se jej tudi zbornica pridruži. Glede II. resolucije, zadevajoče uvedbo nedeljskega počitka, se je vršila živahna razprava. Konečno je zbor po predlogu odbora, odnosno dr. Majarona in dr. Trillerja storil na-slednji sklep: Občni zbor odvet. zbornice kranjske smatra uvedbo popolnega nedeljskega počitka za nujno socialno potrebo odvetniških urad-nikov in zategadelj 1. priporoča c. kr. vladi, da čimprej izposluje od držav-nega zbora zakon, ki zagotovi popoln nedeljski počitek v odvetniških pisarnah. 2. zahteva v interesu časti in ugleda stanu a) od vseh članov odvetniške zbornice kranjske, imajočih svoj uradni sedež v Ljubljani in Rudolfovem, da dodele svojim uradnikom in drugim uslužbencem od nedelje 21. julija t. l. naprej popoln nedeljski počitek; b) od vseh drugih zborničnih članov pa, da isto store kakor hitro tudi c. kr. notarji na istem sedežu uvedo v svojih pisarnah popoln nedeljski počitek. Izjeme od tega (2 a in b) so dopustne le v odločno nujnih in neodločljivih slučajih. Odboru se naroča, naj strogo in z vsemi zakonitimi sredstvi pazi, da se bo ravnalo po tem pravilu; nadalje naj poskrbi, da se bodo sodišča primerno ozirala na nedeljski počitek v odvetniških pisarnah in ga kolikor moči povspesevala, in končno, naj obvesti o tem sklepu tudi c. kr. notarsko zbornico za Kranjsko. — V imenu odbora je nadalje poročal podpredsednik dr. Papež o peticiji proti povišanju poštnih in telefonskih pristojbin in predlagal, da se taki peticiji tudi zbornica pridruži. Soglasno sprejeto. — Odbornik dr. Krisper je poročal o načelih, ki naj bodo merodavna pri pritožbah zoper odmero zastopniških stroškov, nadalje o premembi odvetniškega tarifa. Njegovi obširno utemeljevani predlogi so bili soglasno sprejeti. — K točki »slučaj-nosti« je dr. Kokalj nujno predlagal, naj tudi zbornica vloži peticijo za ustanovitev slovenskega vseučilišča v Ljubljani. Temu se je soglasno pritrdilo, kakor tudi nadaljnemu predlogu dr. Pirca, naj odbor proučuje vprašanje zastran ustanovitve posebnega pokojninskega zaklada za odvet-nike. — Ob 6. uri se je zaključilo zborovanje.

»Slovenski Pravnik« izhaja 15. dne vsakega meseca in ga dobivajo člani društva »Pravnika« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 26.

Nove pravoslovne knjige

v slovenskem jeziku:

IV. zvezek „Pravnikove“ zbirke avstrijskih zakonov:

Civilnopravdni red in sodni pravilnik

z dne 1. avgusta 1895, z uvodnima zakonoma, z drugimi zakoni, ukazi in razpisi civilnopravnega obsega ter odločbami najvišjega sodišča, z dodatki i. t. d. — Uredil in obširno stvarno kazalo po strokovnih izrazih v slovenskem in hrvaškem jeziku dodal **dr. E. Volčič**, c. kr. sodni svetnik v Rudolfovem.

Obseg XII+909 str., cena vez. knjigi 8 K, po pošti 55 h več.

Odvetniška tarifa,

določila o rabi hrvaškega in slovenskega jezika pri sodiščih, sodne pristojbine — s stvarnim kazalom.

Uredil **dr. E. Volčič**.

Obseg 75 str. (20 str. tabel); cena 1 K 80 h.

Obe knjigi se naročati pri drju. Ed. Volčiču ali pri knjigotržcih.

Društvo „Pravnik“ je izdalo tudi še:

Kazenski zakon

(I. zvezek zbirke), uredil dr. Jakob Kavčič. Cena

vezani knjigi 6 K.

Kazenskopravdni red

(II. zv. zbirke). Uredil dr. Jak.

Kavčič. Cena vez. knjigi 5 K 60 h.

Izvršilni red

(III. zv. zbirke). Uredil Iv. Kavčnik. Cena vez. knjigi 7 K.

Te tri knjige se dobivajo pri L. Schwentnerju v Ljubljani.